

**Els robatoris silenciosos a Sant Cugat del Vallès:
conseqüència d'un determinat model urbanístic?**

*“Paradoxalment, les ciutats, construïdes
inicialment per proporcionar seguretat als seus
habitants, són actualment associades amb major
freqüència amb el perill que amb la seguretat”*

Z. Bauman.

Autora: Maria Teresa Català Pujol

Tutor: Jaume Curbet

Juliol - desembre 2009

Índex

Capítol 1. Introducció.....	3
1.1 Fixa tècnica de Sant Cugat del Vallès: Dades geogràfiques i demogràfiques.....	3
1.2 Què són els robatoris silenciosos?.....	4
1.3 Perquè s'ha escollit aquest problema de seguretat.....	5
Capítol 2. Disseny urbà i seguretat ciutadana. Seguretat situacional.....	7
2.1 Diverses teories sobre la prevenció de la delinqüència mitjançant el disseny ambiental.....	8
2.2 L'ordenació del territori i el urbanisme com a forma de creixement del capital social.....	10
2.3 ¿Afavoreix el model urbanístic de <i>ciutat extensa</i> de Sant Cugat del Vallès al creixement i manteniment del capital social?	16
2.4 La possibilitat d'incorporar experts en seguretat situacional en l'elaboració de plans urbanístics	17
Capítol 3. Els límits de la seguretat privada: la vigilància de les urbanitzacions de Sant Cugat del Vallès.....	19
3.1 El model de seguretat ciutadana existent al nostre país	19
3.2 Mesures per a vigilar les urbanitzacions i als carrers de les urbanitzacions de Sant Cugat del Vallès.....	21
3.2.1 Normativa sobre la vigilància privada de les urbanitzacions.....	22
3.2.2 ¿És necessari ampliar els actuals límits de la seguretat privada pel que fa a la vigilància de les urbanitzacions per a posar fi als robatoris silenciosos?.....	24
3.3 L'ús de sistemes de videovigilància per particulars.....	26
3.3.1 Normativa d'aplicació.....	26
3.3.2 Principis d'aplicació a la instal·lació de sistemes de videovigilància per part d'empreses de seguretat privada.....	28
3.3.3 Instal·lació de sistemes de videovigilància a urbanitzacions de Sant Cugat del Vallès.....	31
Capítol 4. Conclusions.....	33
Capítol 5. Referències i Bibliografia.....	34
Capítol 6. Apèndix	35

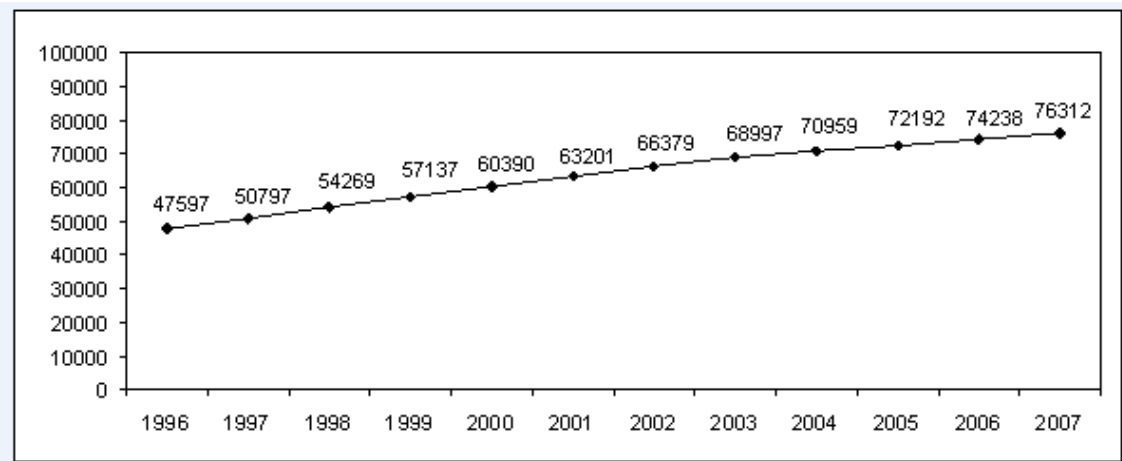
Capítol 1. Introducció

1.1. Fixa tècnica de Sant Cugat del Vallès: Dades geogràfiques i demogràfiques

1.1.1. Ubicació: Sant Cugat del Vallès és un municipi de la comarca del Vallès Occidental, està situat a 15 Quilòmetres de la ciutat de Barcelona entre la serra de Collserola i la Serra de Galliners.

1.1.2. Territori: Sant Cugat té una extensió de 48,32 Qm2 que es reparteixen en 6 districtes: Nucli Districte 1, Nucli Districte 2, Valldoreix, La Floresta, Mira-sol i Les Planes¹. El Nucli Districte 1 i el Nucli Districte 2 conformen el centre de la vila o casc urbà on es concentra la major part d'activitat comercial i de serveis de municipi i la resta de districtes es caracteritzen pel seu caràcter principalment residencial. En aquests quatre districtes predomina la construcció de tipus horitzontal en front la vertical, més pròpia dels nuclis de districte 1 i 2.

1.1.3. Nombre d'habitants: 76.312 persones empadronades² d'aquestes 38.920 són dones (51%) i 37.392 homes (49%). Durant els últims 10 anys Sant Cugat ha augmentat en més un 50% la seva població. La taula³ següent mostra en dades aquesta evolució.

1.1.4. Densitat de Població: 1.581,5 hab/Qm 2

¹ Veure Annex 1 de l'Apèndix

² Font: Padró continu de l'Ajuntament de Sant Cugat

³ Font: Padró continu de l'Ajuntament de Sant Cugat

La taula següent mostra la densitat de població dels municipis veïns de Sant Cugat i les ciutats de referència de la comarca vallesana.

	Sant Cugat del Vallès	Rubí	Cerdanyola del Vallès	Sabadell	Terrassa
Habitants	76.312	71.927	58.493	203.969	206.245
Superfície	48,32 Qm 2	32,2 Qm2	30,6 Qm2	37,8 Qm2	70,2 Qm2
Densitat de població	1.581,5 Hab/Qm 2	2.226,8 Hab/Qm 2	1.914 Hab/Qm 2	5.397,4 Hab/Qm 2	2.939,6 Hab/Qm 2

1.1.5. Renta per càpita: Sant Cugat del Vallès és el segon municipi, després de Matadepera (Vallès Occidental), amb la renda per càpita més elevada de Catalunya.

1.1.6. Descripció del municipi: Sant Cugat del Vallès és un municipi que ha combinat una dinàmica de creixement demogràfic i urbanístic amb el manteniment de les característiques del seu entorn paisatgístic i dels elements d'identitat. De totes maneres, i malgrat el fet que per a molts dels seus habitants tingui l'encant de ser un poble, el desenvolupament dels últims anys ha influït en els grans trets de la seva identitat, fins el punt de convertir-la en una ciutat. Podríem dir que les dinàmiques metropolitanes han absorbit a les locals. El creixement del municipi comporta també l'aparició de problemes relacionats amb la seguretat: l'ús de l'espai privat que pot repercutir als veïns; les àrees residencials estan buides durant el dia, fet que comporta un considerable augment de sistemes de vigilància privada i la reclamació de la Policia Local davant presències considerades sospitoses; i l'aparició d'una forma delictiva nova: els robatoris silenciosos.

1.2. Què són els robatoris silenciosos?

Robatoris a l'interior d'habitatges n'hi ha hagut sempre amb més o menys intensitat. Fins fa poc *modus operandi* tradicional consistia en assaltar aquells habitatges on hi pogués haver béns de cert valor econòmic, durant períodes d'estiu i aprofitant sempre l'absència dels seus propietaris.

Va ser a mitjan de l'any 2006 quan l'anomenada primera i segona corona metropolitana van començar a patir una onada de robatoris on el tret comú denominador era que el qui assaltaven actuaven quan els propietaris dormien i actuaven amb una manca d'escrúpols a l'hora d'emprar la violència si aquests es

despertaven. Més tard aquests tipus de delictes es va estendre a tot el territori català, principalment a les comarques de Tarragona i de Girona.

El que té de nou aquesta forma delictiva és que es realitza el robatori amb els habitants de la casa a dins, normalment dormint. Per tant ja no és un delictes únicament contra la propietat sinó també contra la llibertat de les persones i, si s'utilitza violència contra els propietaris dels habitatges, contra la seva integritat física. La forma de cometre aquests delictes va fer que es coneguessin com a *robatoris silenciosos*, terme que va passar de l'àmbit policial a l'àmbit periodístic, o potser va ser al revés.

D'acord amb les últimes dades sobre denúncies presentades des de l'agost de 2008 a Catalunya, els robatoris en totes les seves modalitats són el tipus delictiu que més ha crescut a la ciutat de Barcelona. I el tipus que més ha crescut ha estat el robatori amb violència i intimidació a l'interior de d'habitatge. L'increment d'aquest tipus de delictes, respecte el mateix període l'any anterior ha estat d'un 39,77%.

1.3. Perquè s'ha escollit aquest problema de seguretat

La tria del principal problema de seguretat existent a una ciutat pot fer-se seguint diferents criteris: un pot ser l'estadístic, provar i documentar quin és el delictes o falta que més repetidament es produeix a la ciutat o l'espai territorial escollit per a l'estudi (criteri objectiu); un altre pot ésser descriure un problema considerant la percepció d'inseguretat que provoca als seus habitants, és a dir, estudiar el conflicte des d'un punt de vista subjectiu. També pot ser que totes dues formes d'aproximar-se al problema coincideixin, és a dir, que un mateix problema presenti un índex elevat de casos en un període de temps concret i que generi sensació d'inseguretat als habitants de la ciutat estudiada.

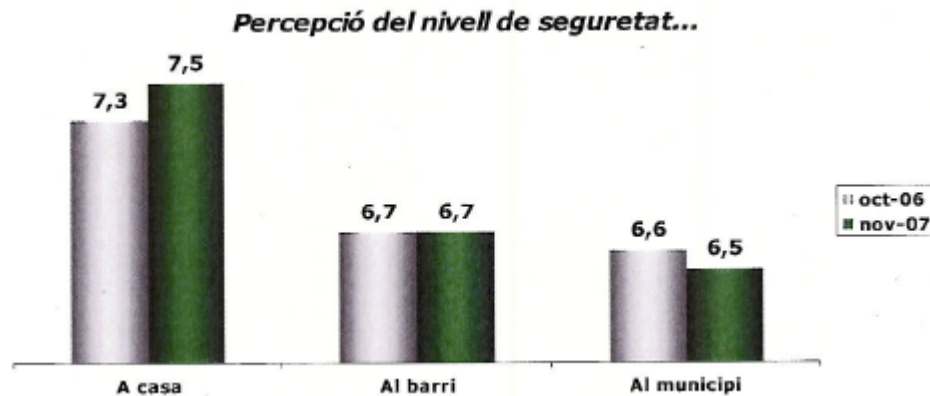
Si ens aproximem als problemes de seguretat existents a Sant Cugat del Vallès comprovem que no coincideix la percepció d'(in)seguretat dels ciutadans i ciutadanes d'aquesta població amb la realitat dels índex i les dades d'inseguretat existents.

Des d'un punt de vista objectiu i acceptant com a qüestió prèvia que Sant Cugat és un municipi tranquil⁴, el principal conflicte de seguretat existent a aquesta ciutat, són els

⁴ D'acord amb les enquestes realitzades per l'observatori sociològic de Sant Cugat al juliol 2008 un 58,8% dels enquestats es declara força satisfet de viure a Sant Cugat i un 27 % totalment satisfet. Aquest estudi

furts, atès que és el tipus delictiu que més freqüentment es comet en aquest territori. Malgrat això, aquest conflicte no provoca als seus habitants una sensació d'inseguretat, sinó que el que provoca la sensació d'inseguretat és l'assalt a vivendes ocupades, tot i que estadísticament sigui un delictu amb poca rellevància.

Les enquestes realitzades per l'Observatori Sociològic de Sant Cugat al novembre 2007 mostren una percepció del nivell de seguretat ciutadana següent:

Sobre l'aspecte de la percepció de la seguretat ciutadana s'ha dit que la premsa juga la carta de la inseguretat sabent que la por i l'esgarrifança que en deriven fan augmentar les vendes. Si hi ha un camp en què les conclusions de tots els estudis coincideixen és el de la influència dels mitjans en la creació, en el manteniment i en l'ús de la inquietud de l'opinió pública envers l'evolució dels índexs de criminalitat. La presentació selectiva de les notícies i l'èmfasi en uns temes més que en d'altres determinen la nostra percepció del món i la nostra mirada sobre els fets, les normes i els valors que estan presents en la societat.⁵

El que m'ha decidit a desenvolupar aquest tema en el treball de recerca ha estat l'acceptació del principi que el problema més real és aquell que afecta al cercle més privat, al nostre àmbit diari, com és, en aquest cas, casa nostra.

Conflueixen també en aquesta tria altres aspectes que el fan atractiu: l'íntima relació d'aquest problema amb el model urbanístic del territori, els límits de la seguretat privada, la societat de consum, el rol dels mitjans de comunicació i la immigració il·legal, entre d'altres. En definitiva aquest es presenta com un problema de seguretat

també mostra que la seguretat ciutadana es valora amb un 6,6% sobre 10 i que l'aspecte millor valorat és el de la qualitat mediambiental i la tranquil·litat.

⁵ Quesada, M. (2008) Els mitjans de comunicació i la percepció d'inseguretat. Revista Catalana de Seguretat Pública. Número 18. (pàgs. 15-27)

paradigmàtic de la nostra societat actual que el presenta com un fet local amb transcendència supralocal.

Sobre el model urbanístic s'analitzarà com influeix un model urbanístic determinat en la seguretat del municipi i quines conseqüències a nivell de seguretat ciutadana comporta un determinat model urbanístic. S'estudiarà si hi ha la necessària col·laboració entre els especialistes en disseny i planificació ambiental i els experts en delinqüència. És plantejarà la hipòtesi d'incorporar en la fase d'elaboració o aprovació dels plans urbanístics d'un expert en seguretat ciutadana.

Una conseqüència del model urbanístic de Sant Cugat és augment de robatoris en immobles principalment a les zones residencials i consegüentment es proposaran diverses actuacions per a fer front, des d'un punt de vista preventiu, a la inseguretat que provoquen aquests delictes. L'existència de nombroses urbanitzacions del municipi farà plantejar-nos modificar els actuals límits de la seguretat privada.

Capítol 2. Disseny urbà i seguretat ciutadana. Seguretat situacional.

Un element que cal estudiar per comprendre el fenomen dels robatoris silenciosos a Sant Cugat del Vallès, i que al mateix temps el podem considerar com un factor de risc, és el model urbanístic de la ciutat.

Des del punt de vista d'ordenació del territori i urbanisme, Sant Cugat, atès que té un continu urbà, es pot qualificar de ciutat extensa, en contraposició al model de ciutat vertical. Fins hi tot podríem dir que Sant Cugat, compta amb un model mixta atès que combina dos models urbanístics⁶: *compacte a escala humana* en els barris del centre de la vila, on es concentren aproximadament 60.000 habitants, i el de ciutat extensa a la resta de districtes on resideixen la resta d'habitants, prop de 16.000. El model urbanístic de tipus horitzontal que s'adopta en quatre dels sis districtes de Sant Cugat (Valldoreix, Mira-sol, Les Planes i La Floresta) comporta que pràcticament en un 75% de l'extensió territorial de la ciutat hi convisqui únicament el 29% de la població total del municipi. Aquest condicionament fa que sigui més fàcil delinquir en zones allunyades del centre que en el nucli urbà. Aquestes zones són més vulnerables des del punt de vista de la seguretat, d'una banda perquè els veïns es troben més allunyats els uns dels altres que no en el centre de la ciutat on sovint s'opta per una

⁶ En paraules de la regidora de territori i segona tinent d'alcalde de l'Ajuntament de Sant Cugat del Vallès, Sra. Mercè Conesa a l'entrevista feta el dia 16 de setembre de 2009.

estructura urbanística vertical, que comporta major densitat de població, i de l'altra perquè el trànsit dels carrers és escàs o pràcticament nul atès que són vies utilitzades únicament pels residents de la zona.

Aquest model urbanístic comporta d'entrada un major cost en la prestació del servei públic de seguretat als habitants de les zones residencials allunyades del centre, no per la llunyania, sinó per l'extensió de zona urbanitzada que dificulta o impossibilita la presència simultània de dotacions policials. És per això que cal incidir en la busca de solucions: d'una banda alhora de dissenyar l'espai urbà i, de l'altra mitjançant l'adopció de mesures de seguretat privada.

2.1. Diverses teories sobre la prevenció de la delinqüència mitjançant el disseny ambiental

El Consell de Justícia i Afers Interns de la Unió Europea (reunió de 15 de març de 2001) va arribar a un acord polític sobre la conclusió de la conferència d'experts de la UE "Cap a una estratègia basada en el coneixement per prevenir la delinqüència". Aquesta conferència va concloure el següent: "La prevenció de la delinqüència mitjançant el disseny ambiental o mitjançant la planificació de l'espai urbà i arquitectònic ha demostrat ser una estratègia útil, eficaç, molt concreta i viable per prevenir la delinqüència i la sensació d'inseguretat, integrada en un tractament multidisciplinar."

Paul Van Soomeren en l'article Prevenció de la delinqüència mitjançant el disseny ambiental i mitjançant l'espai urbà i arquitectònic⁷, destaca la importància de promoure la col·laboració entre la policia i els dissenyadors professionals i assegurar-se que els agents de policia rebin una formació especial per poder aconsellar sobre la relació entre la delinqüència i l'entorn edificat.

La teoria de la prevenció de la delinqüència mitjançant el disseny ambiental, terme encunyat per C. Ray Jeffery, es basa en la simple idea que hi ha delictes en part a causa de les oportunitats que ofereix l'entorn físic. Si fos així seria possible alterar l'entorn físic de manera que hi hagués menys delictes. Aquesta teoria va sorgir com a contraposició a la teoria de criminòlegs i sociòlegs que donaven massa importància a

⁷ Van Soomeren, P. (2001) Prevenció de la delinqüència mitjançant el disseny ambiental i mitjançant l'espai urbà i arquitectònic. Revista Catalana de Seguretat Pública. Número 9 (pàgs. 11-37)

les causes socials de la delinqüència i havien oblidat els determinants biològics i ambientals. La teoria ofereix una sèrie de consells per reduir les oportunitats de delinquir en l'entorn edificat, amb la intenció que serveixi de guia per a la policia, els planificadors urbanístics i els arquitectes.

El segon enfocament que inclou la prevenció de la delinqüència mitjançant el disseny ambiental és la teoria de "l'espai defensable" de l'arquitecte D. Newman (1972). Aquest autor va atribuir part de la culpa dels alts índex de delinqüència en els habitatges de subvenció pública per la seva distribució i el seu disseny. Sosté que les característiques arquitectòniques i de planificació urbanística dels edificis o complexos d'edificis tenen una influència directa en la naturalesa i la quantitat de delictes locals.

El tercer enfocament del disseny ambiental és la prevenció de la delinqüència situacional, que va ser desplegat pel Departament de Recerca Criminològica del Govern britànic a mitjans de la dècada dels setanta. L'enfocament situacional no es preocupa principalment del disseny arquitectònic i de l'entorn edificat, més aviat és un enfocament global per reduir les oportunitats de qualsevol tipus de delictes en qualsevol lloc. A Europa aquests enfocaments de prevenció de la delinqüència també es coneixen amb el nom d'enfocament situacional, prevenció de la delinqüència mitjançant l'espai urbà i arquitectònic; reducció de la delinqüència i la por de la delinqüència mitjançant la conservació de les ciutats, la planificació urbanística i el disseny arquitectònic. Un disseny urbà problemàtic pot generar por i converteix els llocs en insegurs o que provoquen por. A continuació s'exposen els diversos factors que poden provocar por o augmentar la delinqüència als espais públics: en primer lloc la manca de vigilància provocada per una mala il·luminació o racons foscos que poden ser amagatalls potencials, fa sentir la gent insegura; en segon terme l'aïllament o manca de visibilitat per part d'altres, la diversitat de funcions d'un barri és un factor important per evitar l'aparició de grans zones monofuncionals i aïllades; i, per últim, la manca d'orientació i de rutes alternatives, una bona senyalització és molt important per saber on som i on hem d'anar i contribuirà a millorar la sensació de seguretat.

Més recentment, Jesús Solares Arroyta⁸ en un article fet per el II Congrés Català de gestió Pública exposa quines són les tendències actuals de les polítiques públiques de gestió de l'espai públic, quina importància juga la prevenció com a element cabdal en

⁸ Solares Arroyta, J. (2007) Urbanisme i seguretat. Article per al II Congrés Català de Gestió Pública. Grup de seguretat.

la gestió de l'espai i quina importància té en el nostre entorn la planificació concreta a l'àmbit local.

El nexa comú d'aquestes teories es troba en el fet que la planificació dels espais i la millora de l'entorn quotidià de vida tendeixen juntament amb altres funcions, socials i d'ordre públic a produir seguretat. Veiem doncs que la prevenció de la delinqüència o de la por a la delinqüència mitjançant el disseny ambiental de les ciutats no és un tema nou.

2.2. L'ordenació del territori i el urbanisme com a forma de creixement del capital social

Com a qüestió prèvia cal tenir en compte que les causes de la delinqüència són múltiples. Tal i com senyala J. Curbet en La ciutat: l'hàbitat de la (in)seguretat,⁹ les investigacions han demostrat que no existeix una única causa sinó una sèrie de causes relacionades entre si. En realitat, aquestes causes es poden agrupar en tres categories principals: les socials, les institucionals i les que tenen a veure amb l'entorn urbà i físic. Són aquestes últimes en les que ens centrarem en aquesta part del treball de recerca. Entre les causes del creixement de la delinqüència urbana relatives a l'entorn, i segons J. Curbet exposa en l'article esmentat, hi trobem la urbanització incontrolada, la manca de serveis urbans bàsics, la manca del concepte de seguretat en les polítiques urbanes, l'expansió massiva d'espais semi-públics (centres comercials, estacions, etc.), o l'existència de barris que es troben sota el control de petites màfies locals.

Com a primera hipòtesi de treball cal reflexionar sobre la relació existent entre les variables territori i seguretat. La qüestió que es planteja és la següent: ¿quin paper es reserva o hauria de reservar-se a la seguretat en el marc d'una determinada política pública d'ordenació del territori i el urbanisme?.

Sobre aquest mateix tema José A. Rodríguez González¹⁰ planteja tres variables en la hipòtesi anunciada: en primer lloc, la variable ordenació del territori - urbanisme; en segon terme, la variable capital social; i, per últim, la seguretat, entesa com el dret de tota la ciutadania a la pacífica i democràtica convivència conforme a un ordre jurídic,

⁹ Curbet, J. (2008) La ciutat: l'hàbitat de la (in)seguretat. Convivència ciutadana, seguretat pública i urbanisme. Sèrie claus del govern local, 6. Diputació de Barcelona. (pàgs.129-153).

¹⁰ Rodríguez González, J.A. (1997) La seguretat pública i les polítiques d'ordenació del territori i d'urbanisme. Revista de documentació. Número 14 (pàgs. 33-52)

econòmic i social just, definició que ens evidencia que estem en front un bé de producció col·lectiva. De manera que la hipòtesi de treball queda plantejada de la forma següent: de la posada en pràctica d'una o altra de les diferents alternatives que es poden adoptar en matèria d'ordenació del territori i urbanisme, s'aconsegueixen diferents graus de valors en la variable capital social i, com a resultat de tot, també en resulten diferents nivells de seguretat.

Les idees d'harmonia, convivència i confiança són, d'entrada, valors comuns que defineixen les tres variables, per tant sembla lògic admetre que existeix interrelació entre totes tres. Si amb l'elecció i posada en pràctica d'una o altra alternativa en matèria d'urbanisme s'aconsegueixen unes condicions mediambientals més o menys harmòniques i òptimes per al desenvolupament de les activitats bàsiques i essencials de la vida social, és obvi, que una o altra alternativa afectarà a la variable capital social, és a dir, a les possibilitats de desenvolupament dels contactes i relacions ciutadanes imprescindibles per a una vida social en harmonia i confiança, requisits tots ells que són, alhora, notes essencials i constitutives de la variable seguretat pública.

Aquesta hipòtesis es pot formular d'una altra manera: quan millors, més idònies i harmòniques siguin les condicions ambientals que ofereixin les actuacions urbanístiques en matèria d'ordenació del territori, millors seran els nivells de capital social i, per tant, més favorables seran les condicions i els nivells que es puguin aconseguir en matèria de seguretat pública. És aquí on trobem el nucli de la qüestió: si els responsables de dissenyar i posar en pràctica les polítiques d'ordenació del territori i urbanisme encerten en l'elecció entre les diferents alternatives que se li ofereixen, aleshores estaran facilitant totes les activitats necessàries per a la vida social, i, en concret, afavoriran els contactes i la vida relacional, és a dir, estaran contribuint al procés de socialització dels individus, a la creació de capital social, element necessari i imprescindible per a crear un clima de pau i de confiança mútua que és, en essència el que entenem per seguretat pública.

És necessari, arribats a aquest punt, preguntar-nos si es pot fer alguna cosa per mitjançant l'ordenació del territori i el urbanisme afavorir el capital social i, com a conseqüència, augmentar la seguretat pública. En resum, ¿és factible utilitzar el territori com un factor de prevenció que minvi la relació existent entre el increment de població i de les taxes de criminalitat?

La variable del capital social contribuirà al funcionament dels mecanismes de control social informal. El grau de control social informal no és el mateix a tots els barris. Allà on les regles de comportaments no estan clares o la gent no es refia dels altres, potser no actuen contra el desordre i el delictes. En canvi, on hi ha cohesió i confiança mútua entre veïns, la probabilitat que vulguin intervenir en profit del bé comú es més gran.¹¹ Aquest vincle entre cohesió i confiança, juntament amb les expectatives compartides d'una intervenció en recolzament del control social del barri, ha estat denominat "eficàcia col·lectiva", un procés social clau, que contribueix a inhibir el delictes i el desordre. Aquesta teoria va ser, en forma d'hipòtesis, l'origen d'una investigació en el marc del *Projecte de desenvolupament humà dels barris de Chicago*. L'objectiu principal d'aquest estudi era repensar les conseqüències del desordre i examinar-ne les seves fonts. De forma sintètica aquest estudi va concloure que el desordre i els delictes menors tenen arrels semblants: les forces que generen desordre també generen delictes. No obstant aquesta afirmació, els resultats de l'estudi no van fonamentar la tesi que el desordre causa directament el delictes. Sinó que són les característiques estructurals dels barris, així com la seva cohesió social i el control social informal –i no el desordre– el que afecta el delictes. Allà on l'eficàcia col·lectiva era forta, els índex de violència eren baixos, amb independència de la composició demogràfica i el desordre percebut. La concentració d'immigrants també afectava el delictes: els nivells de victimització tendien a ser superiors en barris en els que es concentrava la immigració, tot i això, el desordre no actuava com a mediador entre les característiques estructurals del barri i el delictes greu.

Tot i ser conscients que l'explicació de la inseguretat i el delictes només és possible des de la consideració d'un ventall ampli de variables, es pot afirmar que el disseny i l'ordenació del territori són factors claus per a la prevenció dels delictes. Ara bé, no mitjançant la creació d'espais de residència aïllats i *defensats de l'enemic*, com apunta la teoria de l'espai defensable¹², sinó que l'objectiu de l'ordenació del territori i de la política urbanística ha d'estar orientada a afavorir la vida en comunitat, és a dir per enfortir els mecanismes de control social informal, per, d'aquesta manera, reduir els

¹¹ Sampson, R.J. i Raudenbusch, S. W. (2008). El desordre en els barris: condueix al delictes?. *Convivència ciutadana, seguretat pública i urbanisme*. Sèrie Claus del govern local, 6. Diputació de Barcelona. (pàgs. 249-260)

¹² Newman, D. autor de l'obra *Defensible Space*, és un destacat representant de l'anomenada Escola de Chicago, i s'inscriu en un grup de sociòlegs que, des de principis de la teoria ecològica, estudien el delictes en la seva relació amb el medi urbà i tracten de prevenir-lo a través d'actuacions de disseny urbanístic. Per a aquest autor, l'espai defensable és el territori de residència organitzat físicament per a defensar-se, de manera que el seu disseny impedeixi el delictes gràcies a la restricció d'accés als estranys i a la possibilitat que en tot moment els residents i la policia –o els serveis propis de seguretat– puguin vigilar i controlar les àrees del voltant.

factors d'incertesa, i, per tant, recolzar els sentiments de seguretat dels seus membres.

Un altre estudi sobre aquest tema, però centrat a la ciutat de Barcelona, és el dut a terme per Conxa Aguirre, Ricard Pié i Joaquim Sabaté a Seguretat ciutadana i urbanisme.¹³ Una de les conclusions d'aquest estudi és que la forma de la ciutat és un dels instruments més importants per fer possible la interrelació de la ciutadania. A aquest efecte cal considerar especialment la utilització que els diferents grups de ciutadans fan de la ciutat. La utilització de la ciutat no s'ha de considerar únicament des del punt de vista dels individus, sinó que alhora és una utilització de tipus col·lectiu. És important, doncs, plantejar-se les condicions perquè aquesta utilització de la ciutat no plantegi desequilibris entre els grups que produeixin inseguretat.

Una altra conclusió d'aquest estudi és que els plans d'ordenació han de contenir les propostes adequades per a l'òptima estructuració social de la població. És necessari -apunta l'estudi-, que tant quan a la informació com a l'elaboració del pla, el coneixement de totes les condicions per poder formular un planejament que tingui en compte l'aspecte de la seguretat en les ciutats. Són molt importants per a disminuir la inseguretat ciutadana les operacions urbanístiques que contribueixen a connectar territoris -com l'obertura de vies, la creació de parcs, equipaments o serveis- i trenquen la marginalitat dels ghettos. Les intervencions urbanístiques en barris antics han d'anar adreçades preferentment a la rehabilitació. L'ús del carrer, on s'inclou evidentment la circulació, ha de preveure prioritàriament la utilització adequada pel vianant i pel transport públic. Les mesures correctores de la contaminació ambiental i sonora també són importants per a una correcta utilització del carrer per a la seva seguretat. Finalment l'estudi insisteix en la realització dels elements comunitaris, els parcs i equipaments cívics o esportius d'ús públic tenen una especial importància. En primer lloc, perquè generen apropiació col·lectiva per la població a la qual van destinats; en segon terme, per evitar per tots els mitjans, el deteriorament de les instal·lacions.

En definitiva, l'urbanisme compleix un paper social, de manera coordinada amb els altres factors socio-polítics i culturals d'una ciutat i amb la seva adequada regulació, organització, gestió i participació en la mateixa, i constitueix un element clau de la cohesió social.

¹³ Aguirre, C. (1990) Seguretat ciutadana i urbanisme. Estudis i recerques. Protecció ciutadana. Ajuntament de Barcelona.

L'arquitecte i urbanista francès Bernard Lamy assegura que si bé és possible reconèixer en l'evolució històrica de les nostres ciutats una certa influència de les preocupacions per la seguretat, aquestes preocupacions no han constituït una prioritat per als urbanistes fins arribats els anys 60 del segle XX. És a partir d'aquell moment quan es comença a constatar un gir en les polítiques d'ordenació del territori i el urbanisme com a conseqüència d'un fenomen social nou: l'aparició de la inseguretat ciutadana, situació on ja no l'individu es sent insegur sinó la societat en el seu conjunt. Lamy considera que cal intervenir en tres àmbits en l'hàbitat personal, que es refereix a la seva seguretat privada, tant física com moral; el barri, que es refereix a un àmbit de seguretat col·lectiva; la ciutat, un entorn ambiental amb trets de globalitat on qualsevol desequilibri pot ser interpretat com un elevat risc per al conjunt social.

En l'àmbit de l'entorn personal, Lamy senyala una sèrie de necessitats bàsiques de l'individu en matèries de seguretat que han de ser tingudes en compte pel urbanista: accés a un confort elemental que garanteixi a l'individu la seva integritat física i la de la seva família; tenir la possibilitat de comunicar-se amb el seu entorn més proper sense conflictes; trobar en aquest entorn facilitats per crear una estructura de informació i de diàleg; i disposar de mitjans d'identificació i personalització del seu hàbitat. En aquest àmbit Lamy proposa:

- Dotar i posar en pràctica normes de seguretat en tots els edificis i habitatges, sigui quina sigui la seva antiguitat;
- Lluitar contra la insalubritat mitjançant línies d'incentivació fiscal i financera;
- Mesures de reparació i de manteniment dels habitatges antics;
- Reforç de les mesures de seguretat en els llocs d'accés als edificis i als habitatges;
- Introduir mesures d'insonorització de les vivendes;
- Condicionament dels llocs de trobada per als joves per evitar que les escales, els passadissos i les entrades es converteixin en els seus llocs únics de reunió;
- Generalització de la funció de vigilància sobre el compliment de les normes de seguretat dels edificis i del veïnatge que afavoreixi la convivència;
- Revisió de la forma de gestió de les parts comunes.

Aquest autor concedeix molta importància a totes aquestes mesures, ja que el impacte de la inseguretat que prové de les condicions de vida en l'àmbit més proper a l'individu són molt importants: genera situacions de precarietat i de vulnerabilitat que constitueixen pels veïns la primera etapa del camí cap al sentiment d'exclusió; provoca la fugida dels seus habitants cap a habitatges més confortables, fet que ocasiona que s'hi assentint classes més desfavorides, fet que incrementa encara més el sentiment d'inseguretat; a més la degradació de les cases es converteix en factor generació de violències i de noves degradacions de l'espai de referència.

Pel que fa al barri, les necessitats de seguretat de la ciutadania estan centrades en la noció de punts de referència que el mateix barri li transmeten: l'individu té necessitats de desenvolupar-se en un espai adequat a la seva mesura, que li permeti accedir, sense condicions de seguretat total, als espais comercials més propers, a llocs de diversió i esbarjo, als serveis d'administració bàsics i als llocs de trobada, de comunicació i d'informació. Per tot això Lamy proposa:

- Intervencions sobre la forma de l'espai urbà: suprimir allò que Lamy denomina no-espais, els espais no identificables, ja que són susceptibles de ser apropiats per grups o bandes percebudes com a perilloses pels habitants del barri.
- Intervencions sobre les vies d'enllaç exteriors, per convertir el barri en un territori transitable: condicionament de vies de trànsit de vianants; reestructuració dels accessos als pàrquings a les parades d'autobús i de metro; manteniment d'un adequat enllumenat públic i de senyalització; protecció dels nenes i dels vianants en llocs d'accés als centres escolars; regulació i vigilància de la velocitat i aparcament dels vehicles.

- Desenvolupament i condicionament de llocs destinats a la pràctica d'esports i de jocs; creació de zones verdes en el medi urbà; supressió dels carrers sense sortida i dels llocs mal definits o mal delimitats.
- Gestió i manteniments de les parts d'ús comú dels barris, atès que qüestionen la imatge i la reputació d'un barri. Lamy propugna la intervenció activa de la policia mitjançant una delimitació de les seves zones o àrees d'actuació i desenvolupament del sistema de *l'ilotage*, és a dir, l'assignació de policies a zones específiques dels barris sota criteris d'estabilitat i permanència.
- Desenvolupament i incentivació de la vida comercial en llocs adequats: la degradació i tancament dels locals comercials té un efecte desastrós que genera una imatge d'inseguretat en el barri.
- Creació de pols d'atracció d'activitats de tot tipus al voltant dels equipaments públics existents, amb la finalitat que es constitueixin en punts de referència tan visuals com psicològics per als veïns.

Pel que fa a l'última de les esferes ambientals considerades, la ciutat, Lamy considera que la noció del que el ciutadà entén per inseguretat està lligada a la imatge i a la reputació dels *banlieues*, els nuclis de població assentats a territoris de les afores de les grans ciutats i que, com diu el urbanista francès, són considerats el centre de totes les ruptures, de tots els conflictes, de totes les violències, "tan si els riscos atribuïbles són reals o no". La conclusió, doncs, no pot ser més clara: la inseguretat de la societat passa per obligatòriament per la integració d'aquests espais en la ciutat, pel canvi d'imatge d'aquests barris en descomposició, condicions necessàries per el restabliment dels lligams socials.

És aquí on el urbanisme pot contribuir a la lluita contra la inseguretat, inclús, com reconeix Lamy, si ha estat un dels principals responsables de la segregació urbana. Aquesta contribució ha de realitzar-se segons un mètode d'intervenció que descansi en la identificació dels indicadors de tal segregació. Una vegada analitzats, els eixos de la intervenció d'una acció urbanística han de tenir present que la inseguretat exigeix prèviament una recomposició de la ciutat que passa, al mateix temps, per la integració del *banlieues* en el si de la ciutat. Aquests eixos – afavoriment dels intercanvis ciutadans de tota mena; introducció de la mixtura a la ciutat no només entre les funcions dels habitatges, de treball i d'esbarjo, sinó també entre els ciutadans, qualsevol que sigui la seva situació social, ètnica o religiosa; desenvolupar els llaços de pertinença als barris i a la ciutat en conjunt - han de conduir cap a una nova racionalitat urbanística que col·loqui a l'home en el lloc central de la mateixa.

Per tant, qualsevol proposta de desenvolupament i condicionament urbà, així com la política d'intervenció en què es concreti, han de passar necessàriament i prèviament per la consideració en conjunt dels tres eixos apuntats. Si es fa així, aleshores, tal i com proclama Lamy: "modificar el context urbà, intervenir sobre la forma i l'escala, sobre el condicionament i la gestió dels espais públics, sobre el desafortament de certs barris, es poden crear les condicions per a una evolució favorable del context social. El urbanisme pot contribuir així molt eficaçment a recrear els vincles socials".

En conclusió, si aquestes reflexions i teories es tenen presents per part dels responsables d'elaborar i dur a terme les polítiques públiques d'ordenació del territori i el urbanisme, si es té en compte que el territori i la ciutat són espais vius, que són espais per al intercanvi social i per a la vida comunitària de tots nosaltres, s'haurà donat un pas important per a que tots ens sentim objectivament i subjectivament més segurs.

2.3. ¿Afavoreix el model urbanístic de *ciutat extensa* de Sant Cugat del Vallès al creixement i manteniment del capital social?

Cal ara preguntar-nos si les polítiques públiques de gestió dels espais públics han contribuït a la cohesió social al nostre escenari de Sant Cugat de Vallès. ¿Afavoreix el model urbanístic de *ciutat extensa* al creixement i manteniment del capital social? És precisament això el que les polítiques públiques han perseguit les últimes 2 dècades: mitjançant el disseny urbà del centre que compta amb carrers per a vianants, dels quals s'ha exclòs el trànsit rodat; on s'han dissenyat de nou places ja existents per fer-les més atractives a la població (Plaça del Rei, per exemple); o se'n han fet de noves (Can Quitèria i plaça de la vila, per exemple); on s'han potenciat equipaments urbans (remodelació de la plaça i carrers propers a l'estació dels Ferrocarrils de la Generalitat i de l'estació de la RENFE; nova seu de l'Ajuntament); i, sobretot, s'hi ha contribuït amb la promoció i construcció d'habitatge social, en règim de lloguer o de compra, adreçat a grups específics de població de Sant Cugat (joves, gent gran, població amb recursos limitats).

Una dada rellevant que ha facilitat la cohesió social i la bona convivència als espais públics de la ciutat estudiada, és el perfil de població estrangera resident en aquesta població¹⁴. Segons l'enquesta de l'Observatori Sociològic del juliol del 2008 un 18,3% de la població de Sant Cugat considera la immigració estrangera molt o força problemàtica, i entre els motius que justifiquen aquesta consideració un 45% esmenta que és perquè no s'integren i un 15% perquè generen violència (agressivitat, robatoris, delinqüència...). Al respecte, podem afirmar que a Sant Cugat no s'ha plantejat problemes de convivència (soroll al carrer, ús incívic de l'espai públic, *botellón*...) i que els seus espais públics són espais de trobada, de relació social i d'intercanvi generacional. Per posar un exemple d'aquesta convivència en els espais públics de la ciutat, la utilització d'un espai obert al costat de la seu de la comissaria de la PG-ME on cada diumenge s'hi practica beisbol per part de immigrants de l'Amèrica Central i del Sud.

¹⁴ Població estrangera de Sant Cugat: Del total de persones empadronades a Sant Cugat, la població de nacionalitat estrangera empadronada representa un 12,54% del total de la població. D'aquest 12,54%, el 7,41% és població estrangera no comunitària i l'altre 5,13% és població de la Unió Europea. En nombres absoluts, la població estrangera suma un total de 9.514 persones. D'aquests, 5.043 són dones (53%) i 4.471 són homes (47%).

La piràmide d'edat de la població de nacionalitat estrangera es tracta d'un perfil totalment adult, ja que són les edats compreses entre els 20 i els 44 anys les que compten amb un volum de població més elevada.

La distribució de la població de Sant Cugat segons les zones geogràfiques de procedència presenta el perfil següent: el 87,46% de la població és nacional d'Espanya. Del 12,54 % d'estrangers, el 10,41 és nacional de l'Amèrica Central i Sud i la Unió Europea. El 2,13 % restant de població es reparteix entre les altres nacionalitats estrangeres.

¿Què passa però en els barris residencials on el model d'ordenació territorial, conseqüència del Pla general d'Ordenació Metropolitana de l'any 1976, és el de ciutat extensa? El procés d'alimentació del capital social, el procés de socialització dels residents, es produeix d'igual forma en una i altre zona amb un model urbanístic diferent atès que no es produeixen conflictes greus que alterin aquest procés, podríem afirmar que no hi ha conflicte social. Al menys no n'hi ha causat per els mateixos residents.

2.4. La possibilitat d'incorporar experts en seguretat situacional en l'elaboració de plans urbanístics

Un cop hem acceptat la idea que determinats escenaris físics – pel que ara ens interessa la ciutat i el seu disseny urbà -, proporcionen més oportunitats delictives que d'altres, veiem si és possible la incorporació d'experts en seguretat en l'elaboració de plans urbanístics.

La planificació urbanística ha posat l'accent en diferents punts al llarg de la història. En el segle XIX els urbanistes planificaven la ciutat d'una forma racionalista, entenent-la com una màquina que havia de funcionar si funcionaven tots els seus elements. Actualment es tendeix a planificar la ciutat creant ciutat, amb tots els elements que comporta, evitant segregacions, amb una gran permeabilitat i recuperació de l'espai públic i el concepte de plaça pública que s'havia perdut.

En el Regne Unit estan previstos funcionaris de policia, *Architectural liaison officer*, que participen si més no amb funcions consultives, en les activitats de planificació urbana, per indicar solucions alternatives que pugui reduir les situacions delictives i de perill per als ciutadans i per al patrimoni comú. Aquest compromís és vist per diverses parts com una contribució positiva de col·laboració i d'interacció constructiva en la prevenció de la delinqüència mitjançant el disseny arquitectònic i el mobiliari urbà, amb al creació d'un ambient que contribueixi a limitar les ocasions de delinqüència¹⁵.

D'acord amb J. Solares Arroyta, qualsevol projecte de nova urbanització i de rehabilitació urbana ha d'integrar la dimensió seguretat, en la fase de programació i de la gestió:

¹⁵ Carrer, F. (2001) Seguretat i espai urbà. Revista Catalana de Seguretat Pública. Número 9 (pàgs. 65-83)

- S'ha d'incloure un estudi del impacte social en els projectes urbans.
- Cada projecte urbà ha d'anar acompanyat per una gestió social (política i tècnica).
- Des del principi del projecte s'ha de pensar en la gestió post projecte i la seva influència en la convivència ciutadana.

En conseqüència, no seria descabellada la idea d'incorporar un expert o un comitè d'experts en seguretat i disseny de l'espai urbà en alguna de les fases d'elaboració del planejament urbanístic, sense arribar però a la necessitat d'obtenció de certificats¹⁶ que demostrin la viabilitat d'un projecte des del punt de vista de seguretat, atès que burocratitzaríem encara més el procés d'aprovació d'un pla urbanístic¹⁷. Seria suficient, des del meu punt de vista, de elaborar un decàleg de recomanacions per a les entitats locals sobre com prevenir la delinqüència mitjançant el disseny urbà. Destaco entre les propostes o idees recollides les següents:

1. Desenvolupament i incentivació de la vida comercial en llocs adequats.
2. Gestió i manteniment de les parts d'ús comú dels barris.
3. Condicionament dels llocs de trobada per als joves per evitar que les escales, els passadissos i les entrades es converteixin en els seus llocs únics de reunió.
4. Desenvolupament de llocs destinats a la pràctica d'esports i de jocs.
5. Creació de zones verdes en el medi urbà.
6. Suprimir els espais no identificables.
7. Supressió dels carrers sense sortida i dels llocs mal definits o mal delimitats.
8. Introducció de la mixtura a la ciutat no només entre les funcions dels habitatges, de treball i d'esbarjo, sinó també entre els ciutadans, qualsevol que sigui la seva situació social, ètnica o religiosa.
9. Afavorir la connexió urbanística de territoris com l'obertura de vies per trencar la marginalitat dels ghettos.
10. Potenciar l'ús del transport públic i la utilització adequada pel vianant. Les mesures correctores de la contaminació ambiental i sonora també són importants per a una correcta utilització del carrer per a la seva seguretat.

¹⁶ Als anys noranta la policia del Regne Unit va prendre la iniciativa d'introduir un sistema *Secured by Design* que va esdevenir un gran èxit. La policia britànica demostrava que l'entorn físic pot influir significativament en el comportament criminal, ja que el delinqüent es basa en l'oportunitat, l'anonimat, el fàcil accés i la rutes d'escapatòria fàcils. Els projectes urbanístics britànics que segueixen directrius policials poden estar aprovats i autoritzats a utilitzar un logotip o una certificació oficial com a guardó i com a mètode de promoció en la informació de venda.

¹⁷ Idea recolzada pel regidor de seguretat de l'Ajuntament de Sant Cugat, Sr. Xavier Martorell i per la regidora de territori i segona tinent d'alcalde de l'Ajuntament de Sant Cugat, Sra. Mercè Conesa, a l'entrevista conjunta realitzada el dia 16 de setembre de 2009.

Tal i com apunta J. Solores Arroyta a l'article esmentat, i com a conclusió d'aquest capítol, és important destacar tres aspectes relacionats amb la planificació urbana i la seguretat (*seguretat situacional*): en primer lloc, la necessària sensibilització entre els urbanistes i gestors urbans sobre la necessitat de contemplar aspectes relatius a la prevenció del conflicte en el disseny de les ciutats i els seus espais comunitaris; en segon terme, una formació més ampla per als professionals de les diferents àrees que intervenen en l'espai públic; i per últim, el desenvolupament de línies informatives i de sensibilització social, sobre la necessitat de preveure els espais públics com a lloc de trobada i de relació social. D'aquesta manera entendrem la seguretat des d'un punt de vista global de gestió dels riscos (enfocament global dels problemes; reducció dels riscos lligats a la inseguretat; resposta multidisciplinària; coordinació política d'aquest complex fenomen que necessita de diàleg intermunicipal).

Capítol 3 Els límits de la seguretat privada. La vigilància de les urbanitzacions de Sant Cugat del Vallès

De l'estudi, en la primera part d'aquest treball, sobre la influència de la planificació urbanística en la prevenció de la delinqüència, podem concloure la influència de mitjançant el disseny urbà reduir els índex de delinqüència. Però amb això i amb els mitjans convencionals de prevenció i reacció contra el delicte no serà suficient. Cal buscar noves formules de participació del sector de la seguretat privada en la preservació del dret a la seguretat de tota la ciutadania¹⁸.

3.1. El model de seguretat pública - privada existent al nostre país

És innegable que avui en dia la seguretat ja no està reservada a un únic agent, sinó que empreses de seguretat i policia conviuen gestionant les seves parcel·les de seguretat en un espai on ja és gairebé impossible reconèixer les seves fronteres o límits. Els canvis que ha sofert el nostre model de seguretat en les últimes dècades aporten confusió i aconsegueixen que el model de gestió de la seguretat monopolitzat per l'Estat no sigui suficient per assumir les transformacions actuals. La fragmentació de funcions policials, la proliferació d'agents i el desenvolupament del pensament

¹⁸ Com a mostra cal observar com el Govern espanyol ha instat la modificació de la Llei 23/1992, de 30 de juliol, de Seguretat Privada per a permetre que vigilants de seguretat privada s'embarquin en vaixells de pesca que treballen en aigües internacionals de països del tercer món, per garantir la seguretat dels pescadors espanyols.

basat en el risc són les característiques que defineixen els canvis en els models de seguretat. Amb aquest panorama i amb el reconeixement que el vell model no ens serveix per abastar la nova realitat, hem de trobar noves formes de mantenir un nivell de seguretat en la societat que compagini agències privades i públiques, que integrin aquests canvis de mentalitat cap a un pensament basat en el risc i, alhora, serveixin als principis d'equitat, justícia i respecte dels drets humans i les llibertats públiques.¹⁹ El repte de les noves dècades serà trobar models mixtos de gestió pública - privada que siguin un reflex fidel de la realitat (un privat cada cop més fort) i que no neuguin aquesta realitat sinó que siguin creatius en modelar sistemes reglats de col·laboració que permetin un ampli control democràtic de les distintes activitats (públiques i privades).

A Espanya la seguretat ha estat un bé tradicionalment reservat a l'Estat i el fet que l'activitat privada pugui tenir una parcel·la d'actuació en aquest camp havia d'estar clarament delimitada i controlada. Amb raó, la Llei 23/1992, de 30 de juliol, de Seguretat Privada comença notant en la seva exposició de motius que la seguretat representa un dels pilars bàsics de la convivència i, per tant, la seva garantia constitueix una activitat essencial a l'existència mateixa de l'Estat modern que, en aquesta condició, s'exerceix en règim de monopoli pel poder públic.

És per això que la Llei 23/1992, de Seguretat Privada, considera aquesta com a complementària i subordinada de la seguretat pública existent, per tant, estableix els límits de la seva actuació i les obligacions concretes en matèria de col·laboració amb la seguretat pública. En aquest sentit, mantenir el control de la segureta privada en mans de la policia constitueixen una manera d'impedir els excessos d'una mercantilització de la seguretat i conserva la seguretat pública en la seva competència exclusiva sobre el manteniment de l'ordre. En paraules de Sarre i Prenzel (2000)²⁰, s'ha creat un model d'intersecció regulat que promou la cooperació i maximitza el benefici públic a través de la prevenció del delictes.

Davant aquest plantejament s'ha obert pas la idea que els serveis privats de vigilància i seguretat de persones i béns són per naturalesa quelcom diferent de la seguretat pública. Segons ho provaria el fet que orgànicament les empreses i el personal de

¹⁹ Gimenez – Salinas Framis, A. (2004) A la recerca d'un model públic - privat de gestió de la seguretat, Revista Catalana de Seguretat Pública. Núm. 15 (pàgs. 15-26)

²⁰ Segons els autors, aquest model és la millor forma d'adquirir un punt mitjà entre els efectes positius i negatius de la cooperació entre seguretat pública i privada. El fet d'incloure el terme *regulada* en aquest model implica que els punts d'unió s'han de fomentar però han d'estar controlats i avaluats sobre la base de la promoció del interès general que persegueix la policia dins de les seves funcions.

seguretat privada no formin part de l'Administració pública i, funcionalment, el fet que en el desenvolupament de les seves activitats no exerceixen el poder públic, conforme de dret. La jurisprudència del Tribunal de Justícia de la Comunitat Europea ha advertit repetidament que en expressió normalitzada "les empreses i el personal de seguretat no participen directament i específicament en l'exercici del poder públic". També s'ha fet notar, des d'una altra perspectiva, i segons Casino Rubio, M. en l'article L'anomenada seguretat privada, és realment privada?²¹, que el fet que la seguretat privada serveixi directament i principalment a la satisfacció dels interessos particulars d'aquells que en contracten els serveis i només simultàniament, però mediatament, al manteniment de la seguretat ciutadana. Perquè la seguretat privada no és simplement una activitat econòmica que busca interessos particulars sinó que la defensa davant els perills que amenacen la seguretat de les persones i béns és sempre per definició un assumpte públic, que compromet la pau social i l'ordre general que incumbeix mantenir i garantir al poder públic. A criteri d'aquest autor la seguretat privada és ja materialment en si mateixa i per definició seguretat pública, tot i que orgànicament o subjectivament prestada per particulars. En definitiva, per aquest autor no resulta correcte, des d'una perspectiva constitucional, parlar de seguretat privada com d'una activitat "amb entitat pròpia" o com "una cosa diferent" a la segureta pública. Seria més correcte parlar de "la possibilitat que els subjectes privats participin en la seguretat pública" que de "segureta privada". Des d'aqueta posició només hi hauria, en rigor, un tipus de seguretat, la denominada per la Constitució com "ciutadana" o "pública".

3.2. Mesures per a vigilar les urbanitzacions i els carrers de les urbanitzacions de Sant Cugat del Vallès

El clima d'alarma que van provocar els assalts a vivendes ocupades a mitjans de l'any 2006, sobretot d'urbanitzacions aïllades, va fer disparar les peticions de protecció per part de particulars a empreses de seguretat privada. Fins i tot es va veure augmentada la demanada de gossos guardians per a espantar a possibles delinqüents. L'augment de mitjans de protecció de seguretat passiva (alarmes, càmeres de seguretat, etc...) es va veure recolzat per declaracions fetes per responsables de l'àmbit de la seguretat pública, que recomanaven l'adopció d'aquestes mesures de seguretat complementàries en les cases aïllades. Recomanacions que a una part de la societat li van semblar que era defugir de les responsabilitats públiques encomanades.

²¹ Casino Rubio, M. (2006). L'anomenada seguretat privada, és realment privada?. Revista Catalana de Seguretat Pública. Número 17 (pàgs. 79-87).

Al mateix temps es va desfermar un debat social sobre si els efectius policials eren o no suficients per lluitar contra aquest tipus de delictes i, es va començar a apuntar per part d'alguns partits polítics i associacions la possibilitat que empreses de seguretat privada prestessin els seus serveis en l'espai públic, és a dir, que no limitessin la seva funció a l'interior dels habitatges sinó que poguessin vigilar els carrers de les urbanitzacions.

Sant Cugat del Vallès compta amb una plantilla de 92 agents de policia local i 62 funcionaris de la Policia de la Generalitat - Mossos d'Esquadra. Evidentment és un nombre d'efectius insuficient per a donar cobertura a una ciutat de quasi 50 quilòmetres quadrats i que té tants quilòmetres de carrers urbanitzats com la ciutat de Barcelona. Suposant però que tinguéssim els suficients recursos econòmics per a doblar aquest nombre d'efectius, ¿seria una mesura raonable per a solucionar el conflicte de seguretat estudiat?. Segurament no. Davant un conflicte de seguretat cal analitzar-ne les causes com ja s'ha fet en la primera part d'aquest treball, mitjançant l'estudi del model urbanístic de Sant Cugat, i un cop acceptat que no es pretén canviar de model de ciutat, convé buscar quines mesures complementàries de seguretat podem adoptar.

Entre aquestes mesures proposem: en primer lloc, la possibilitat de vigilar les urbanitzacions, incloent la via pública, per part d'empreses de seguretat privades; i, en segon terme, la possibilitat d'emprar mitjans de videovigilància.

3.2.1. Normativa sobre la vigilància privada de les urbanitzacions.

L'article 13 de la Llei 23/1992, de 30 de juliol, de Seguretat Privada (LSP) estableix que "Tret de la funció de protecció de transport de diners, valors, béns o objectes, els vigilants de seguretat exerciran les seves funcions exclusivament en l'interior dels edificis o de les propietats la vigilància de la qual tinguin encarregada, sense que aquestes funcions puguin desenvolupar-se en les vies públiques ni en les que, sense tenir aquesta condició, siguin d'ús comú. No obstant, quan es tracti de polígons industrials o urbanitzacions aïllades, podran implementar-s'hi serveis de vigilància i protecció en la forma que expressament s'autoritzi".

Aquest article ha estat desenvolupat per l'article 80 del Real Decret 2346/1994, de 9 de desembre, que aprova el Reglament de Seguretat Privada (RSP). L'article 80 sobre els serveis en polígons industrials o urbanitzacions estableix:

“1. Els servei de seguretat en vies d'ús comú que pertanyin a polígons industrials o urbanitzacions aïllades serà prestat per una sola empresa de seguretat i haurà de realitzar-se, durant l'horari nocturn, per mitjà de dos vigilants, al menys, que hauran d'estar connectats entre si i amb l'empresa de seguretat per radiocomunicació i disposar de mitjans de desplaçament adequats a l'extensió del polígon o urbanització.

2. La prestació del servei en els polígons o urbanitzacions haurà d'estar autoritzada pel Governador Civil de la província, prèvia comprovació, mitjançant informe de les unitats competents de les Forces i Cossos de Seguretat, que concorren els següents requisits:

- a) Que els polígons o urbanitzacions estiguin delimitats i separats dels nuclis poblats.
- b) Que no es produeixi solució de continuïtat, entre les diferents parts del polígon o urbanització, per vies de comunicació alienes a les mateixes, o per altres factors. En el cas que existeixi o es produeixi solució de continuïtat, cada part haurà de ser considerada un polígon o urbanització autònom a l'efecte d'aplicar el present article.
- c) Que no es faci un ús públic dels carrers del polígon o urbanització per trànsit o circulació freqüent de vehicles aliens als mateixos.
- d) Que l'administració municipal no s'hagi fet càrrec de la gestió dels elements comuns i de la prestació dels serveis municipals.
- e) Que el polígon o urbanització compti amb l'administració específica i global que permeti l'adopció de decisions comunes.

3. Amb independència del que disposa l'apartat 1, els titulars dels bens que integren el polígon o urbanització podran concertar amb les diferents empreses de seguretat la protecció dels seus respectius locals, edificis o instal·lacions, però en aquest cas els vigilants de seguretat desenvoluparan les seves funcions en l'interior dels esmentats locals, edificis o instal·lacions.

4. Quan en el compliment de la seva missió en polígons industrials o urbanitzacions i amb independència de l'exercici de la funció que els correspongui en el control d'accessos, fos necessària la identificació d'alguna persona, els vigilants ho reflectiran en un comunicat de servei, que es lliurarà seguidament a les dependències de les Forces i Cossos de Seguretat. “

Del conjunt de requisits a les quals supedita l'autorització d'un servei de vigilància privada a les urbanitzacions destaca, pel que ara ens interessa, el que no es faci un ús públic dels carrers dels polígons o urbanització per trànsit o circulació freqüent de vehicles aliens als mateixos. Analitzem seguidament aquest criteri. En principi, si es tracta d'una urbanització destinada a un ús residencial, la seva aplicació és relativament fàcil doncs es refereix a vehicles dels propietaris que resideixin allí. Es manté una certa relació entre els propietaris que contracten el servei de seguretat privada i els que seran destinataris de les conseqüències de la seva actuació, és una limitació voluntària de la seva llibertat i intimitat, amb efectes molt limitats davant de terceres persones. Per contra, si es tracta d'una urbanització destinada a un altre ús o d'un polígon industrial, ens caldrà preguntar-nos a què es refereix quan diu "vehicles aliens als mateixos"; ¿s'inclouen en aquesta categoria els vehicles dels treballadors, dels clients industrials o dels particulars, o dels estudiants d'un campus universitari, per exemple?, si no estiguessin inclosos seria pràcticament impossible que existís una urbanització o polígon industrial que complís aquest requisit; atès que no s'hi inclouen, aleshores tots els polígons ho compleixen, el criteri resulta innecessari i es trenca la relació entre els propietaris que contracten el servei de seguretat privada i qui serà destinatari de les conseqüències de la seva actuació: una generalitat indeterminada que ens porta al terreny de la seguretat ciutadana.²²

En definitiva, l'única vigilància d'urbanitzacions per part d'empreses privades que permet aquesta regulació és la que es presta a urbanitzacions delimitades i separades de nuclis poblats; que no estiguin travessada per cap via de comunicació aliena a la mateixa urbanització; que no hi hagi un ús públic dels carrers de la urbanització; i que els elements comuns i els serveis de les urbanitzacions els gestioni ella mateixa (neteja i manteniment de les zones verdes, enllumenat...), és a dir, estaríem davant les anomenades "comunitats tancades". No és el cas que planteja el nostre estudi, sinó que el que es pretén és veure la possibilitat de prestació del servei de seguretat privada en un altre concepte d'urbanització més ampli que el regulat a l'article 80 del RSP.

3.2.2. ¿És necessari ampliar els actuals límits de la segureta privada pel que fa a la vigilància de les urbanitzacions per a posar fi als robatoris silenciosos?

²² Informe emes per la Secretaria general tècnica del Ministeri d'Interior

La vigilància de les vies públiques de les urbanitzacions, en principi i com hem vist a l'anterior apartat de difícil encaix a la normativa sobre seguretat privada actual, es va arribar a materialitzar al barri de Montmany de Valldoreix (Sant Cugat del Vallès): els veïns d'aquesta urbanització van contractar de forma individualitzada els serveis d'una companyia de seguretat privada –la mateixa per a tots- per tal que vigilés els seus habitatges. Els vigilants de seguretat privada, que disposaven de les claus d'accés als jardins dels habitatges aïllats, feien la ronda anant d'una casa a l'altra i, d'aquesta forma indirectament, controlaven els carrers de la urbanització.

La responsable de la Conselleria d'Interior en aquella època va manifestar davant l'adopció d'aquesta polèmica mesura de seguretat que: "Entenia la intranquil·litat que generava aquest nou tipus de delictes i la preocupació de la població davant l'onada de robatoris, però la seguretat ciutadana és competència dels cossos de seguretat públics."²³

La prestació del servei de vigilància privada *mòbil* presenta des del punt de vista legal alguna llacuna. ¿Es pot deixar o no en mans d'empreses privades la vigilància d'aquest espai públic? ¿No quedarien en greu situació d'inferioritat altres barris residencials que no optessin per aquest sistema?

Per intuir una possible resposta ens hem de preguntar què és l'espai públic. A la primera part d'aquest treball veiem que l'espai públic no és únicament un espai de domini públic, és un espai per relacionar-se, un lloc per estar i passar; té un ús individual i col·lectiu; compleix funcions urbanístiques (ordena el territori); té una funció social (la gent s'hi relaciona); té una funció política (els habitants s'hi manifesten). És necessari acceptar per part del gestor públic, que la gestió de l'espai públic sempre comportarà conflictes que cal gestionar.

Cal veure, arribats a aquest punt, si l'ús social dels carrers de les urbanitzacions aïllades dels districtes de Les Planes, Mirasol o Valldoreix de Sant Cugat és el mateix que tenen els carrers del centre de la ciutat. Evidentment la resposta és que no, no tenen el mateix ús. L'afluència de vianants, l'existència de comerços, d'establiments de serveis i de seus de serveis públics o socials, d'escoles, no és la mateixa en uns barris que en els altres. L'ús social d'uns carrers i dels altres no és el mateix. Per tant, la funció social de la via pública al centre de la vila o a les urbanitzacions no és la

²³ Declaracions fetes a La Vanguardia, 16 de juny de 2006.

mateixa. Acceptant aquesta idea, ¿per què no permetre, amb les corresponents autoritzacions i supervisió administrativa necessària, la vigilància dels espais públics de les urbanitzacions de Sant Cugat a empreses de seguretat privada?

Els impactes previsibles que tindria la possibilitat de contractar serveis de vigilància privats per a vigilar els carrers de les urbanitzacions serien: en primer lloc, un presumible increment en la contractació de serveis de seguretat privada; en segon terme, la creació en la ciutadania, fins i tot en els afectats directament pels robatoris silenciosos de la sensació que els responsables en matèria de seguretat pública obvien les seves competències; i en tercer, i com a finalitat pretesa, la dissuasió dels assaltants que provocaria una disminució de l'índex de comissió d'aquests delictes.

Per tal d'intentar fer més popular aquesta mesura, els responsables polítics podrien adoptar algun benefici fiscal per als ciutadans que optessin per l'adopció d'aquestes mesures de seguretat privada. No obstant, els poders públics haurien de valorar una conseqüència o impacte inevitable d'aquesta mesura: la inevitable sensació de crear discriminacions per motius econòmics davant un problema públic. Per tal de pal·liar aquest efecte en la ciutadania caldria una bona campanya de comunicació per part dels poders públics que doni a conèixer els nous límits d'actuació de les empreses de seguretat privada. Fins i tot es podria valorar la possibilitat d'iniciar un procés de participació per sotmetre a consulta popular aquesta mesura.

3.3. L'ús de sistemes de videovigilància per particulars

3.3.1. Normativa d'aplicació

La Llei Orgànica 4/1997, de 4 d'agost, de videovigilància regula la utilització d'aquests sistemes de vigilància per part de les forces i cossos de seguretat en llocs públics. Aquesta normativa pretén contribuir a assegurar la convivència ciutadana, l'eradicació de la violència i la utilització pacífica de les vies i espais públics, així com evitar la comissió de delictes, faltes i infraccions relacionades amb la seguretat ciutadana.

No obstant, l'àmbit d'aplicació d'aquesta normativa només s'estén a la utilització de sistemes de videovigilància per part de forces i cossos de seguretat en espais públics però no en regula la utilització per part de particulars. La Disposició Addicional Novena de la Llei Orgànica 4/1997 estableix que en el termini d'un any des de l'entrada en vigor de la norma esmentada, el Govern elaborarà la normativa corresponent per

adaptar els principis inspiradors de la Llei orgànica esmentada a l'àmbit de la seguretat privada. Hores d'ara aquest desenvolupament reglamentari no s'ha produït.

A aquest postura –que es podria qualificar de còmode per part de l'executiu- s'hi ha posat remei, en part, mitjançant la Instrucció 1/2006, de 8 de novembre, de l'Agència Espanyola de Protecció de Dades (en endavant AEPD), sobre el tractament de dades personals amb finalitats de vigilància a través de sistemes de càmeres o videocàmeres. La exposició de motius de la mateixa instrucció reconeix que l'increment de la instal·lació de sistemes de càmeres i videocàmeres ha generat nombrosos dubtes pel que fa al tractament de les imatges que aquest fet comporta. Com sigui que la imatge té la consideració de dades a l'efecte de la Llei Orgànica 15/1999, de 13 de desembre, de Protecció de dades de caràcter personal, l'AEPD va dictar la Instrucció 1/2006 esmentada per tal d'adequar el tractament d'imatges amb finalitats de vigilància als principis de la Llei orgànica citada i garantir els drets de les persones les imatges de les quals són tractades per mitjà d'aquests procediments.

En l'àmbit de les competències autonòmiques sobre aquesta matèria, l'Agència Catalana de Protecció de Dades (en endavant ACPD) ha dictat la Instrucció 1/2009, de 10 de febrer, sobre el tractament de dades de caràcter personal mitjançant cameres amb fins de videovigilància.

Al pròleg de la Instrucció 1/2006 es conclou que la seguretat i la vigilància no són incompatibles amb el dret fonamental a la protecció de la imatge com a dada personal. I és precisament la preservació de la pròpia imatge el que ha motivat l'aprovació de les Instruccions esmentades. Atès que la imatge d'una persona física és una dada personal, en conseqüència, el tractament d'imatges i sons obtinguts mitjançant la utilització de videocàmeres està sotmès a la legislació de protecció de dades personals. En efecte, la Instrucció 1/2006 d'àmbit estatal i la Instrucció 1/2009 d'àmbit de la comunitat autònoma catalana han vingut a omplir el buit legal que existia alhora d'instal·lar sistemes de videovigilància per part de particulars, i aquesta regulació s'ha portat a terme no en desenvolupament dels drets fonamentals a la llibertat i a la seguretat pública (reconeguts a l'article 17 de la Constitució) sinó en desenvolupament i protecció dels drets fonamentals a l'honor, a la intimitat, la pròpia imatge i la inviolabilitat del domicili (reconeguts a l'article 18 de la Constitució) i al dret a la protecció de les dades de caràcter personal.

¿Quin és doncs el marc normatiu actual pel que fa la instal·lació de sistemes de videovigilància ? Les FCS poden instal·lar els mitjans que creguin convenients per a la preservació de la seguretat pública d'acord amb la Llei Orgànica 4/1997. Però, ¿és possible la instal·lació de càmeres de videovigilància a espais privats, als anomenats espais privats d'ús comú o públic, també anomenats “espais semi-públics” – terme que particularment no comparteixo- i a espais públics per part de particulars? El quadre següent ens mostra, de forma esquemàtica, a quina regulació cal atendre en cada cas:

INSTAL·LACIÓ DE SISTEMES DE VIDEOVIGILÀNCIA	REGULACIÓ	BÉ JURÍDIC PRINCIPALMENT PROTEGIT
Instal·lació per part de les FCS als espais públics	Llei Orgànica 4/1997	Seguretat Pública
Instal·lació a Entitats de Crèdit, Bancs i Caixes ²⁴	Llei Orgànica 1/1992 RD 2364/1994, de Seguretat Privada	Seguretat Pública
Instal·lació per particulars a <i>espais privats d'ús comú</i> o públic	Llei Orgànica 15/1999 Instrucció 1/2006 de l'AEPD. Instrucció 1/2009 de l'ACPD	Honor; Intimitat; Pròpia imatge; Inviolabilitat del domicili; Seguretat Pública
Instal·lació per particulars en espais privats (urbanitzacions, comunitats de veïns, cases aïllades, etc.)	Llei Orgànica 15/1999 Instrucció 1/2006 de l'AEPD Instrucció 1/2009 de l'ACPD	Honor; Intimitat; Pròpia imatge; Inviolabilitat del domicili; Seguretat Pública

3.3.2. Principis d'aplicació a la instal·lació de sistemes de videovigilància per part d'empreses de seguretat privada

Ja amb anterioritat a la publicació de la Instrucció 1/2006, diferents autors plantejaven la possibilitat d'estendre els principis sobre els que es basa la Llei Orgànica 4/1997, de 4 d'agost, a l'ús de sistemes de videovigilància per part de particulars. Així, Elena Izuel Carcavilla planteja en el seu article Videovigilància en seguretat privada: problemàtica i examen del buit legal existent a la normativa espanyola²⁵ la possible extrapolació d'aquests principis a la seguretat privada.

²⁴ En aquest cas, la instal·lació esdevé obligatòria per aplicació dels articles 13 de la LO 1/1992, de 21 de febrer, de seguretat ciutadana i 120 del Reglament de Seguretat Privada. A diferència dels dos supòsits següents les imatges enregistrades pels sistemes de videocàmeres de les entitats bancàries únicament poden ser visionades per membres de les Forces i Cossos de Seguretat, Jutges i Tribunals i està limitat el dret d'accés dels particulars, tot i que podran posar-ho en coneixement de l'Agència de Protecció de Dades que haurà d'assegurar-se de la procedència o improcedència de la denegació.

²⁵ Izuel Carcavilla, E. (2004) Videovigilància en seguretat privada: problemàtica i examen del buit legal existent a la normativa espanyola. Sentències de TSJ, AP i altres Tribunals núm. 3/2004, ARANZADI.

En el cas dels dispositius de videovigilància usats per les forces i cossos de seguretat la llei de videovigilància regula perfectament les situacions de transmissió d'imatges i enregistrament d'aquestes, a més de referir-se a on es col·loquen, el perquè, els requisits de publicitat, a més d'haver de comptar amb les autoritzacions prèvies per part de l'òrgan competent. A més regula el posterior tractament d'aquesta informació (en cas de delictes o falta haurà de ser posat a disposició judicial en el termini de 72 hores o, en cas contrari, destruir-les). Aquesta autora posava de relleu que si la mateixa pràctica es porta a terme per part d'empreses de seguretat privada no existeix cap regulació al respecte. És a dir, no està prohibit que es faci, però no hi ha una línia normativa que reguli tant la vigilància com el posterior tractament que es faci de les imatges obtingudes. Fins i tot de la Llei 23/1992, de 30 de juliol, de seguretat privada, se'n deriva que per portar a terme les funcions que se li encomanen es poden fer servir tots els mitjans que estiguin al seu abast. D'aquesta manera, és normal que es compti amb circuits tancats de televisió que controlen accessos o zones que l'empresa considera necessari protegir de forma especial. En aquest cas les imatges només són enregistrades sinó també gravades per si cal revisar amb posterioritat. L'autora esmentada planteja per solucionar el buit existent i que pot suposar una violació de drets fonamentals, l'aplicació de la regulació específica per a bancs, caixes d'estalvi i altres entitats de crèdit establerta a la Llei Orgànica 1/1992, de 21 de febrer, de seguretat ciutadana. A més de reconèixer de plena aplicació els principis d'utilització de les videocàmeres que fa la Llei Orgànica 4/1997, de 4 d'agost, de videovigilància, per part d'empreses de seguretat privada: principi de proporcionalitat, d'idoneïtat i d'intervenció mínima.

En aplicació d'aquesta doctrina²⁶, la Instrucció 1/2006, de 8 de novembre, sobre el tractament de dades personals amb finalitats de vigilància a través de sistemes de càmeres o videocàmeres estableix que en relació a la instal·lació de sistemes de videocàmeres serà necessari ponderar els bens jurídics protegits. Per tant, qualsevol instal·lació haurà de respectar el principi de proporcionalitat, que en definitiva suposa adoptar, sempre que sigui possible, altres mesures menys intrusives a la intimitat de les persones, amb la finalitat de prevenir interferències injustificades en els drets i llibertats fonamentals.

En conseqüència, l'ús de càmeres i videocàmeres no ha de suposar el mitjà inicial per a portar a terme funcions de vigilància pel que, des d'un punt de vista objectiu, la

²⁶ Martínez Martínez, R. (1999) Videovigilància en llocs públics. Repertori ARANZADI del Tribunal Constitucional

utilització d'aquests sistemes ha de ser proporcional a la finalitat perseguida. Per tal de comprovar que una mesura restrictiva dels drets fonamentals supera el judici de proporcionalitat, és necessari constatar si compleix tres requisits o condicions: si la mesura en concret és susceptible d'aconseguir l'objectiu proposat (*judici d'idoneïtat*); si, a més, és necessària, en el sentit que no n'existeixi una d'altra més moderada per aconseguir la mateixa finalitat amb els mateixos nivell d'eficàcia (*judici de necessitat*); i, finalment, si la mateixa és ponderada o equilibrada, per derivar-se'n més beneficis o avantatges per al interès general que perjudicis sobre altres béns o valors en conflicte (*judici de proporcionalitat en sentit estricte*).

Aquesta ponderació de béns, difícilment atacable, des del meu punt de vista, es planteja quan es tracta d'enregistrar espais privats, no obstant el problema de la violació de drets fonamentals pot ser encara més evident, quan es tracta d'enregistrar en l'espai públic, per exemple en el moment d'instal·lar un aparell de videovigilància que enfoqui part del carrer, naturalment d'ús públic.

Quan la videovigilància la porta a terme una empresa de seguretat privada en un espai privat es podria arribar a pensar que no s'estan violant els drets fonamentals a la intimitat i a la pròpia imatge atès que el titular del bé és qui estableix les normes que vol que regulin aquestes situacions (sempre que no siguin plenament abusives del dret a la intimitat, com seria posar-les als serveis o banys d'una empresa). El problema de la violació de drets esdevé quan les càmeres de segureta privada enregistren llocs privats d'ús públic, com ara centres comercials, aeroports, cinemes, gimnasos, universitats, és a dir, els anomenats llocs privats de titularitat pública. Està clara la titularitat privada d'aquests espais però també és clar que no tenen el mateix ús que les vivendes particulars, els edificis d'oficines o la seu d'una empresa.

D'acord amb el nostre ordenament jurídic no està prohibida la instal·lació de sistemes de videovigilància a espais privats (comunitats de propietaris o comunitats de veïns, per exemple) o espais privats d'us públic, però la seva instal·lació i el seu ús ha de fer-se d'acord amb la Instrucció 1/2006, de 8 de novembre, de AEPD, sobre el tractament de dades personals amb finalitats de vigilància a través de sistemes de càmeres o videocàmeres o d'acord amb la Instrucció 1/2009, de 10 de febrer, de l'ACPD sobre el tractament de dades de caràcter personal mitjançant cameres amb fins de videovigilància.

Excloent d'inici la regulació específica existent per als Bancs, Caixes i altres entitats de crèdit, en principi, la instal·lació d'aquests sistemes per part de particulars per a l'enregistrament d'espais públics, el carrer pel que ara ens interessa, estaria prohibida.

3.3.3. Instal·lació de sistemes de videovigilància a urbanitzacions de Sant Cugat

Una possible mesura a adoptar per a reduir els robatoris silenciosos a Sant Cugat, una vegada s'ha comprovat que la prestació del servei de seguretat per part de la policia és insuficient atès el model urbanístic de la ciutat vallesana, seria la instal·lació de sistemes de videovigilància a les urbanitzacions dels districtes que més freqüentment han estat víctimes dels assalts dels delinqüents.

L'AEPD en el seu informe número 161/2008 sobre la instal·lació de càmeres de videovigilància en comunitats de propietaris dictaminava que:

“Amb caràcter general, la vigilància per videocàmeres pot estar justificada en determinades circumstàncies, malgrat això es fa necessari adequar la videovigilància a les exigències del dret fonamental a la protecció de dades de manera que el tractament d'imatges amb finalitats de videovigilància sigui adequat als principis de la Llei Orgànica 15/1999 i garantir d'aquesta manera els drets de les persones les imatges de les quals són tractades per mitjà d'aquests procediments.

En aquest sentit, qualsevol ús de videocàmeres, ha de respectar el principi de proporcionalitat, tan en la seva vessant d'idoneïtat (només es pot emprar quan resulti adequat) com d'intervenció mínima (ponderació entre les finalitats preteses i l'afectació als drets fonamentals dels ciutadans) (...)

D'acord amb la definició de tractament de dades personals²⁷ feta per l'article 3 de la LO 15/1999, la captació d'imatges de les persones que transiten una via pública constitueix un tractament de dades personals inclosos en l'àmbit de l'aplicació de la norma esmentada (LO 15/1999 de Protecció de Dades). (...)

Per tant, la captació i gravació d'imatges amb finalitats de vigilància i control, com és el cas que ens ocupa (a comunitats de propietaris), es troba plenament sotmesa al que disposa la LOPD, i més quan els afectats resulten perfectament identificables, dins de l'àmbit on es realitza la captació d'imatges

En conseqüència, la instal·lació de càmeres de videovigilància en el supòsit de la consulta, és a dir, en una comunitat de propietaris amb al finalitat d'evitar determinades situacions d'inseguretat per als residents o les seves visites, ha de ser una mesura proporcional en relació amb la infracció que es pretengui evitar i en cap cas ha de suposar el mitjà inicial per a portar a terme funcions de vigilància, pel que des d'un punt de vista objectiu, la utilització d'aquests sistemes ha de ser proporcional a la finalitat perseguida, que en tot cas haurà de ser legítima.”

²⁷ D'acord amb l'article 2 de la Directiva 95/46/CE del Parlament i del Consell, de 24 d'octubre de 1995, s'entén per dada personal tota informació sobre una persona física identificada o identificable; es considera indetectable qualsevol persona la identitat de la qual es pugui determinar, directament o indirectament, en particular mitjançant un número d'identificació o un o més elements específics, característics de la seva identitat física, fisiològica, psíquica, econòmica, cultural o social.

Per analogia, aquest informe podria ser d'aplicació al instal·lació de sistemes de videovigilància a determinades urbanitzacions de barris de Sant Cugat que han patit robatoris en ja sigui en la modalitat de silenciosos estudiada o d'altre tipus. No hauria de ser el mitjà inicial per a portar a terme funcions de vigilància però un cop es constata que els recursos públics són insuficients es proposa reforçar l'actuació de les patrulles dels cossos policials competents en el territori amb l'adopció de mesures d'aquest tipus.

Què caldrà ponderar abans de la seva instal·lació?: en primer lloc que aquesta mesura sigui idònia, necessària i proporcional, és a dir, que no es puguin obtenir mitjançant altres medis que, sense exigir esforços desproporcionats, resultin menys intrusius per a la intimitat de les persones i per al seu dret a la protecció de dades de caràcter personal, i que es limiti estrictament a controlar actes vandàlics, robatoris o altres accions violentes que siguin habituals a la zona. A més caldrà tenir en compte que amb la instal·lació de videocàmeres a la comunitat de propietaris no es podran obtenir imatges d'espais públics tret que resulti indispensable per a la finalitat de vigilància que es pretengui o que resulti impossible evitar-ho per raó de la ubicació de les càmeres.

A més caldrà informar de la instal·lació de sistemes de videovigilància amb la col·locació d'un distintiu informatiu ubicat en un lloc suficientment visible, tant en espais oberts com tancats; i tenir a disposició de les persones interessades impresos on es detalli la informació prevista a l'article 5 de la LO 15/1999²⁸. Per tant, i pel cas que ens ocupa estaria bé col·locar-lo a l'entrada de la comunitat de propietaris o de la urbanització si aquesta és tancada.

Com a conclusió, si es respecta el principi de proporcionalitat, en totes les seves vessants, si es fa la publicitat adequada de la instal·lació de les cameres o videocàmeres; i, si es respecta la normativa sobre tractament de les imatges, res no impedeix la instal·lació d'aquestes a comunicats de propietaris o a urbanitzacions per a contribuir a la disminució d'aquests i d'altres possibles delictes. L'enregistrament de l'espai públic però haurà de quedar limitada a menys que resulti indispensable per a la finalitat que es persegueix.

²⁸ Les persones interessades hauran de ser informades:

- a) de l'existència d'un fitxer o tractament de dades de caràcter personal, de la finalitat de la recollida d'aquestes;
- b) del caràcter obligatori o facultatiu de la desposta a les preguntes que els siguin plantejades;
- c) de les conseqüències de l'obtenció de les dades o de la negativa a facilitar-los;
- d) de la possibilitat d'exercir els drets d'accés, de rectificació, de cancel·lació i oposició;
- e) de la identitat i direcció del responsable del tractament no, en el seu cas del seu representant.

Capítol 4. Conclusions

De l'estudi del fenomen dels robatoris silenciosos a Sant Cugat del Vallès podem extreure'n diverses conclusions:

Primera, sobre la percepció de la (in)seguretat. És inversament proporcional el nombre de robatoris silenciosos que s'han produït al municipi estudiat a la percepció d'(in)seguretat que generen en la seva ciutadania. Aquest fet determinarà que els actors polítics adoptin decisions en base a la percepció de la ciutadania més que no pas en base al nombre de fets delictius.

Segona, sobre el model urbanístic de la ciutat de Sant Cugat del Vallès. Al primer capítol d'aquest treball s'ha analitzat l'estreta relació existent entre el model urbanístic de Sant Cugat del Vallès i les possibilitats de patir més actes vandàlics o fets delictius. S'ha conclòs que el disseny i l'ordenació del territori són factors claus per a la prevenció dels delictes, és per això que com una possibilitat per a reduir l'índex de delictes s'ha proposat la incorporació d'un expert o un comitè d'experts en temes de seguretat en l'elaboració dels plans d'urbanisme i l'edició d'un decàleg de recomanacions a l'hora de planificar l'espai urbà per als ajuntaments per prevenir la delinqüència mitjançant el disseny urbà.

Tercera, sobre els actuals límits de la seguretat privada. Sense arribar a una mercantilització profunda de la vigilància de les urbanitzacions per part d'empreses de seguretat privada, sí que convé trobar noves formules de col·laboració en la prestació del servei públic de seguretat, atès que els recursos públics són limitats. S'han plantejat com a hipòtesis de treball d'una banda, la possibilitat que empreses de seguretat privada vigilin les urbanitzacions i els carrers d'aquestes a càrrec dels recursos dels veïns d'aquestes urbanitzacions, que alhora serien compensats mitjançant algun benefici fiscal; i, de l'altra, la possibilitat d'incorporar sistemes de videovigilància a aquestes urbanitzacions i permetre l'enregistrament de les vies públiques quan resulti estrictament necessari per a la finalitat perseguida.

Capítol 5. Referències i Bibliografia

Aguirre, C. (1990) Seguretat ciutadana i urbanisme. Estudis i recerques. Protecció ciutadana. Ajuntament de Barcelona

Carrer, F. (2001) Seguretat i espai urbà. Revista Catalana de Seguretat Pública. Número 9 (p. 65-83)

Casino Rubio, M. (2006). L'anomenada seguretat privada, és realment privada?. Revista Catalana de Seguretat Pública. Número 17 (p. 79-87).

Curbet, J. (2008) La ciutat: l'hàbitat de la (in)seguretat. Convivència ciutadana, seguretat pública i urbanisme. Sèrie claus del govern local, 6. Diputació de Barcelona. (p.129-153).

Curbet, J. (2006) Dret a la seguretat o seguretat dels drets? Per una seguretat sostenible. Revista Catalana de Seguretat Pública. Número 16 (p. 15-24)

Izcuel Carcavilla, E. (2004) Videovigilància en seguretat privada: problemàtica i examen del buit legal existent a la normativa espanyola. Sentències de TSJ, AP i altres Tribunals núm. 3/2004, ARANZADI

Gimenez – Salinas Framis, A. (2004) A la recerca d'un model públic -privat de gestió de la seguretat, Revista Catalana de Seguretat Pública. Núm. 15 (p. 15-26)

Martínez Martínez, R. (1999) Videovigilància en llocs públics. Repertori ARANZADI del Tribunal Constitucional

Ortiz de Urbina, I., Pareja, M., Ponce, J., Sibina, D.: Estudio preliminar: convivència ciutadana, seguretat pública i urbanisme. Sèrie claus del govern local, 6. Diputació de Barcelona. (p.11-68).

Quesada, M. (2008) Els mitjans de comunicació i la percepció d'inseguretat. Revista Catalana de Seguretat Pública. Número 18 (p. 15-27)

Robert, P. (2006) Seguretat objectiva i seguretat subjectiva. Revista Catalana de Seguretat Pública. Número 16 (p. 85-96)

Rodríguez González, J.A. (1997) La seguretat pública i les polítiques d'ordenació del territori i d'urbanisme. Revista de documentació. Número 14 (p.33-52)

Sampson, R.J. i Raudenbusch, S. W. (2008). El desordre en els barris: condueix al delicte?. Convivència ciutadana, seguretat pública i urbanisme. Sèrie Claus del govern local, 6. Diputació de Barcelona. (p. 249-260)

Solores Arroyta, J. (2007) Urbanisme i seguretat. Article fet per al II Congrés Català de Gestió Pública. Grup de seguretat.

Van Soomeren, P. (2001) Prevenció de la delinqüència mitjançant el disseny ambiental i mitjançant l'espai urbà i arquitectònic. Revista Catalana de Seguretat Pública. Número 9 (p. 11-37)

Whitaker, R. El fin de la privacidad. (1999) Paidós Comunicació.

Capítol 6. Apèndix

Annex 1. Distribució territorial de Sant Cugat del Vallès

El repartiment de la població entre els 6 districtes que configuren el municipi de Sant Cugat s'efectua de la forma següent: ²⁹

Població TOTAL: 33.271. Representa un 44,21% de població del municipi.

Població ESTRANGERA: 4.201

% estrangers respecte a la població total del districte: 12,63%. D'aquest 12,63 %, el 8,77 % és població estrangera no comunitària i l'altre 3,86% és població de la Unió Europea

POBLACIÓ TOTAL: 19.826. Representa un 33,15% del total de població del municipi.

Població ESTRANGERA: 3.123

% estrangers respecte a la població total del districte: 15,75% D'aquest 15,75%, el 9,67% és població estrangera no comunitària i l'altre 6,08% és població de la Unió Europea.

Població TOTAL: 7.297

Població ESTRANGERA: 866

% estrangers respecte a la població total del districte: 11,87% D'aquest 11,87%, el 3,8 % és població estrangera no comunitària i l'altre 8,07% és població de la Unió Europea.

²⁹ Dades a 31 de desembre de 2006. Font: Ajuntament de Sant Cugat del Vallès

Població TOTAL: 4.116

Població ESTRANGERA: 407

% estrangers respecte a la població total del districte: 9,89% D'aquest 9,89%, el 4,11% és població estrangera no comunitària i l'altre 5,78% és població de la Unió Europea.

Població TOTAL: 9.532

Població ESTRANGERA: 666

% estrangers respecte a la població total del districte: 6,99% D'aquest 6,99%, el 2,58% és població estrangera no comunitària i l'altre 4,41% és població de la Unió Europea

Població TOTAL: 1.209

Població ESTRANGERA: 158

% estrangers respecte a la població total del districte: 13,07% D'aquest 13,07 el 8,11% és població estrangera no comunitària i l'altre 4,96% és població de la Unió Europea